Број 178. У Новом Саду у среду 18. (31.) августа 1910. Година XLV.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи број заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Појединим бројевима од петка цена је: за земље године 2 круне, на целу годину 4 кр. за остале земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЈОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића. Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Појединих вечерњих бројева стаје 10 потура.

Чек-конто 12008.

Италија и Аустро-Угарска

У Салцбургу састао се јуче наш министар спољних послова гроф Ерентал са талијанским министром спољних послова маркизом Ђулијаном. Састали се, дакле, министри двају савезних држава.

Али се састали под врло чудноватим приликама. Њихове новине отворише читав рат, сипају међусобно врелу воду на главу. Бечка талијанска „Трибуна“ започела је кавгу. Изнела је, како народи у Аустроугарској не воле Италију и како Талијани у Аустрији не уживају положај, што им припада Бечки листови су изнели, да је обратно, и да баш у Италији народ није за тројни савез и мрзи Аустрију.

Поврх свега изашао је на дан у очи састанка уводни чланак у бечкој „Новој Слободној Преси“, за који се лист зна, да се њиме служи наше министарство спољних послова. Не би било могуће, да би „Нова Слободна Преса написала на своју руку такав чланак, баш сад пред састанак оба министра.

А у том чланку „Нова Слоб Преса“ слишава талијанског министра спољних послова. Тражи, да јој одговори и пише начином, како то код ње није обичај. При крају чланка обраћа се право на талијанског министра спољних послова и вели: „Маркизе од Сан Ђулиано!“ Ви знате, и т. д.

Маркиз Ђулиано бавио се историјом свога народа и „Нова Слободна Преса“ тражи од њега, да јој одговори на једно питање. Каже, да је Аустро-Угарска много учинила Италији, а Француска ништа. (?) Француска је, штавише, ишла ускос интересима Италије. И онда пита: Како то, да се тако лако утиша бол што га Француска проузрокује Италији? И како то, да стално пријатељство Аустро-Угарске према Италији никад није остало у памети Италије? Француска је и доцније понижавала Италију. Тунис и Ђумручки рат била су тешка времена по Рим. Па опет у Италији постоји само љубав и поштовање према Француској. Али кад један алписки ловац из Аустрије пређе талијанску границу и не тражи ништа, него да се само напије воде, а не да освоји Милано, одмах избије у Италији страсна мржња против Аустрије“..

И онда „Нова Слободна Преса“ пита: Зашто толико приврежа према Француској? И нашто толико приврежа према славенским племенима, која су толике талијанске области уништила?

И зашто таква тврдоћа и строгост према Аустро Угарској, која је управ бедем и штит талијанског економског развитка? Јер која држава има најбољи буџет на европском копну, а да није сваљивала нове терете на народ? Италија, која је члан тројног савеза. У којој су се држави највећма подигли папири од вредности, и где се највише дигла индустрија и где је подигла највише плодност народа. У Италији, која је члан тројног савеза...“

Чланак „Нове Слободне Пресе“ не каже да је заслуга тројног савеза и то, што у Италији расту смокве и наранџе и сунце греје топлије Али „Нова Слободна Преса“ пита министра Ђулиана: Зашто народ у Италији не воли Аустро Угарску?

И онда долазе оптужбе. Италија је крива што постоји ово трење међу државама Она је крива да је потребно све јаче оружање и да народи морају да сносе ово лике терете. Италија је крива, јер се она сваки час налази нерасположена. Значи, није искрена, не може се у њу поуздати, није добар савезник.

„Нова Слободна Преса“ налази, да је то због „Јадранског Мора“ и због источне балканске политике. Али та суревњивост нема смисла. Та Аустро-Угарска неће данас на Балкану ништа друго, до ли да учврсти положај Турске. А ко би хтео Јадранско Море да нам отима, у живот би нам дирао. Још напомиње „Нова Слободна Преса“ да Талијане Аустрије не може заштићавати Рим, јер би то Талијанима Аустрије само шкодило.

Много се може мислити и много писати о овом чланку. Али се највећма натурује ова мисао:

Немачка је незадовољна с Италијом. Италија неће да се довољно оружа, неће да гради довољно бродова. А Немачка тражи да у том њени савезници иду по могућству за њом. Даље је познато, да талијански народ није на најмање наклоњен тројном савезу. Немачки цар Вилхелм је у овај мах врло ратоборан. Ратоборан чак према свом народу, и ратоборан према свакоме. Ово је сад јамачно услуга Немачкој, коју чини Аустро-Угарска да непоузданог савезника истера из рупе.

Изгледа, да се Немачка спремила и да тражи мало кавге, док се још други нису спремили. И Италији иде порука: Или се сави или ћемо те скрхати.

Политички преглед.

Извољски и Ерентал. Руски војни аташе у Бечу Марченко напушта своје место. Бечки лист „Цајт“ доноси тим поводом чланак, у ком жестоко напада Извољског За Марченка износи, како је ухваћен у шпијунажи. Он је, тако рећи, отворено радио. да дозна тајне аустријске војске. Мало је фалило, па да га ухвате на делу и затворе. Зато га наш краљ на дворском балу није ни погледао. Услед тога је Марченко опозван али не одмах. Али сад тек долази заплет. Извољски није послао другог војног аташеа, него је именовао новог, али само као заменика одлучном Марченку „Цајт“ види у томе багателисање Аустрије, па зато тражи од Ерентала, да не пристане на овакав начин решења тог питања, јер се тиме поништава углед Аустрије. Кад је Ерентал могао у свом личном питању да буде одлучан према Извољском, онда треба још одлучнији да буде

ПОДЛИСТАК.

Од републике до краљевства.

(Најкраћа историја Црне Горе)

IV.

Сада да видимо: Како је од црногорске републике постала краљевина?

Ма да многи називају стару Црну Гору: „Владичанство“, те „Манастирска држава“, ми смо видели, да је она била република.

Један француски писац казао је: Само је она девојка у истини невина, која и не зна да је то. Чим стече сазнања о својој невиности и почне о томе премишљати, онда већ није више потпуно невина. Црна Гора била је република у том „вишем смислу“. Њене установе биле су републиканске, а она није ни знала да је република. Никада то није истицала. Црногорци су говорили: „Ови наши кршеви“, „Црна Гора„ и „народ црногорски“.

Има два главна узрока, који направише од црногорске републике монархију: Преображај душе народне и економска сиротиња. Ако ћемо да парчамо и даље узроке, онда има још два узрока: Русија и неограничено властољубље куће Петровића.

Душа народна беше се у току времена преобразила у једном правцу. Изумрли су били они нараштаји, који су очима гледали издајство српске господштине Изумрли су били и они нараштаји, који су непосредно од очева својих слушали о том издајству. Изумрли су они, које су очеви и дедови њихови заклињали: Задржите власт у рукама народа! Не дајте једном племену, ни једној кући да загосподари над вама.

Време је велика сила. Оно хоће лако да побрише из душе народа пламене утиске, и ти утисци полако бледе. У српском народу Црне Горе могао је да почне бледети републикански дух тек онда, када народу није више била у свежој памети она несрећа, коју му је нанела његова госпоштина.

Долазе економске прилике Црне Горе. Ми смо видели како су сиромашне прилике Црне Горе стварале једнакост и изједначиле оне, који у старој српској држави нису били једнаки. У току историјског развитка, ипак су се економске прилике промениле. Постајали су поједини људи и постајале су поједине куће имућније, па и упливније.

Али у целини својој народ у Црној Гори остао је сиромашан. Тај народ био је толико сиромашан, да није био кадар сред онолике борбе још и културно да напредује из своје снаге. А и од куд ће, кад су му Турци доста често рушили и оно мало манастира на Цетињу.

Руски владари помагали су Црној Гори у великој материјалној невољи. Са новцем руских владара набављали су Црногорци џебане, са новцем руских владара оправљали су манастир, купили штампарију, копали бунаре, саградили понеку школу, стварали и плаћали перјанике. Са помоћу руских владара кршили су после црногорске владике племенску самоуправу, па онда удавише и републику. Тај новац није ишао бадава. Црногорци нису се борили против Турака само онда кад су морали да се бране или кад је њима изгледало повољно да нападају, они су увек на прву реч из Русије устајали на Турке. Но све једно. Они су безгранично поштовали Русију што су у њој гледали словенску браћу и највеће непријатеље Турске. Али су је волели и због материјалне помоћи коју им је пружала Русија. А кад су се навикли на ту помоћ и кад су према тој помоћи удесили своје прилике онда им је изгледало, да без те помоћи не би могли ни бити. Били су независни, нису ни Русију слушали у свему, али је уплив руских царева био велики, а руски цареви, разуме се, — нису волели републику.

* * *

Све до 1696. године бирали су Црногорци владике из разних племена. Тада на Ђурђев дан изабраше Црногорци на свом збору на Цетињу за свога владику Данила Петровића Његоша. То онда није била одвећ журна ствар. После смрти владике Саве Калуђерчевића пролазили су месеци, док су се они скупили да бирају владику. Некад су им владике, после тога, бавиле по 2 године у Русији, а они су и ратовали и управљали сами собом без владике.

Дакле, Данило Петровић изабран је

према њему, кад вређа достојанство Аустрије. Али Ерентал није умео да буде одлучан у овом питању, „Ако би то био прави Ерентал, онда нам је прави Извољски још увек симпатичнији. Пре дрзак него кукавица“. Тако завршује „Цајт“.

Једна здравица краља Николе. На вечери, приређеној у почаст српском престолонаследнику Александру, наздравио је краљ Никола овако: Ваше краљевско Височанство! Његово Величанство краљ, Ваш узвишени отац а мој драги зет, дао је израза осећајима својег искреног братства и пријатељства мени и моме народу, кад је Вас овамо послао, да њега и његов народ заступате на овој реткој слави Црне Горе и моје куће. Ја сам Његовом Величанству захвалан за овај доказ љубави, јер у Вами гледамо Вашег љубљеног оца, који је у духу и мислима с нама. Ми захваљујемо Вашем краљевском Височанству, што сте нас у овој свечаној прилици посетили, да видите напредак ове јуначке земље, у којој сте рођени. Сви ми поздрављамо Вас срдачно као крв наше крви, као мило дете, које нам је најблиско и најдраже. Присуство Вашег краљевског Височанства у овим данима је драго мени и моме народу, који осећа особиту радост, што му је Вашим доласком пружен нов доказ о нераздељивости двеју српских држава и двају српских владарских домова. Кад се у лепу престоницу братске Србије вратите, молим Вас да Његовом Величанству краљу однесете мој братски поздрав. У исто време реците своме оцу а моме верном зету, да срце Вашег деда заједнички куца са срцем краља Србије и да нема силе која ће мене и њега, Вас и нас одвојити. Кажите Његовом Величанству, да ће Црна Гора за сва времена остати поуздана сестра Србије, да ће Црна Гора од сада још лакше и са више изгледа на успех с њиме заједно своју задаћу испунити. Пијем у здравље за здравље и срећу Његовог Величанства краља Петра, за здравље Вашег Височанства и краљевског дома и за срећу и напредак братске Србије.

Догађаји у Финској. Као што је позна то, народ у Финској никако не може да се сложи за новим законодавством финским, јер види у њему потпуно препојење Финске Русији: Руска влада израдила је нове законске одредбе, које је руска влада потврдила, и које ће 1. јануаром 1911. постати законом. Најглавнија начела тог закона су ово: Руски поданици у Финској уживају сва права и потпуну једнакост са финским грађанима. Сваки руски поданик има права да на финским школама постане учитељ повесница. Чиновници и сви приватни, који би се огрешили о овај закон или покушали да се не изведе, строго се кажњавају и то глобом до 500 рубаља, затвором до два месеца и тамницом до 2 године Нарочити закони Финске за Чивуте и Цигане остају и даље у крепости.

Турска и Грчка. Одношаји између Турске и Грчке врло су запети. Турска јако оружа своју војску и спрема се за рат са Грчком. Да би могла што јачу војску послати против Грка, турска влада се измирила са Арнаутима Уједно је умолила европске велике силе, да критско питање што пре коначно реше да би се тако спречио рат. Турци су нарочито због тога огорчени, што је приликом избора за грчку велику народну скупштину изабрано више посланика са Крита, а међу њима и председник критске владе Венизелос. Крићани нису бирали посланике за грчку народну скупштину, али Грци избором неколицине Крићана за посланике мисле да посведоче своје право на Крит. Мисли се, да је рат између Грчке и Турске неизбежан.

Цетиње и Салцбург. Политички лист „Мађарорсаг“ доводи у везу састанак Еренталов са талијанским министром спољних послова и догађаје на Цетињу. Проглашење црногорске краљевине одговор је на анексију Босне и Херцеговине. Црна Гора је копча између Русије и Италије, и краљ Никола је стражар против ширења Аустрије на Балкану. Бечка и пештанска штампа лудо ради, кад омаловажава Црну Гору. Она је у европској политици једна од најважнијих позиција. У свако доба може Црна Гора да спречи аустроугарско кретање на Балкану. Сад се види, да је Аустрија са анексијом насела. Изгубила је више, него да је изгубила рат. Беч је данас осамљен, па му не помаже ни пријатељство са Немачком. Русија и Италија су затворили Аустрију на Балкану, а за кључара су поставили краља Николу.

Вести из места и са стране.

Рад школског савета.

У последњој седници школског савета донесена су ова важнија решења: Издаће се декрети Димитрију Хаднађеву, учитељу у Старом Бечеју, Нићифору Шустрану у Новом Саду, Видосави Ружићевој у Старом Сивцу, Исидору Стратимировићу у Сомбору, Василију Терзићу у Шумберку, Јовану Гуцуњи у Бараћабану, Васи Тодићу у Бегасентђурђу, Сими Шешевићу у Фењу, Мирославу Бугарском у Станчеву. Владан Михајловић и Зорка Петљанска у Старом Бечеју упућени су, да по пропису саставе молбеницу. — Земаљска влада у Загребу узела је на знање сведоџбу оспособницу Богдана Ђурђевића, професора у Пакрацу. — Земаљска влада у Загребу признаје важност сведоџбама српске учитељске школе у Пакрацу и учитељске школе у Карловцу. — Одбијен је уток Симе Н ваковића и Јулке Јовановић у Панчеву, па је наређен нов избор учитеља и учитељице са старим компетентима, јер је први избор обављен јавним гласањем. — Уништена је одлука пређашњег школског савета о постављању Бранка Јовановића и Војина Жупанског за привремене учитеље у Великом Бечкереку. — Наређен је дисциплинарни поступак против Нике Николајевића, учитеља у Мокрину. (А шта је са рачунима месног школског одбора? Докле ће се заштићавати кривци?!). — Решено је, да се за састављање извештајних књижица у основним школама не сме наплаћивати пристојба. — За суплента учитељичке школе у Карловцу именован је и Урош Грбић — Ако се испостави, да је Василију Бањанину, катихети у Карловцу, забрањено свештенодејство, има се суспендовати.

Католичка пропаганда у Босни.

Босанска влада давала је шаком и капом за римокатоличке цркве и школе. Иако су римокатолици најмањи бројем у Босни и Херцеговини, њима је влада давала највише припомоћи. То се испоставило у последњем заседању босанског сабора. Босанска влада није дозволила, да се отвори српска гимназија, још мање је вољна била да пружи помоћ у новцу, а римокатолицима је издржавала две гимназије. Сад је опет за досељене унијате основала посебни викаријат. За викара је постављен неки Жук из Галиције, а влада му је одредила 7000 круна плате и станарину. Осим викара долази у Босну још 5 свећеника, а влада ће свакоме дати 2000 круна годишње плате. Што нису могли римокатолици, то треба сада да учине унијати!

Буде као педагог

Шта ти све неће бити од самосталско-хрватског Буда Будисављевића! Био је и политичар, па и „велеможни“ народни заступник. Али то свему њему није доста. Допала му се педагогија. Где је и кад учио педагогију, засада је тајна, мањ ако није научио по загребачким бирцузима. Па ипак га је самосталски школски савет поставио за председника испиту зрелости у пакрачкој учитељској

1696. године. И од оно доба кућа Петровића није силазила са престола црногорског, било са владичанског престола, било кнежевског престола.

Данило Медаковић, који је у својим књигама о Црној Гори толике славопоје опојао кући Претровића, тумачи да је то било зато, што је кућа Петровића „била најпоштенија кућа у Црној Гори“. О поштењу нећу да говорим. Али је ван сваке сумње, да је кућа Петровића имала необично веште, лукаве, мудре и властољубиве чланове. Власт коју су дочекали 1696. године нису ни под којим приликама давали из руку.

Племе Његошево настањено је под Ловћеном у близини Цетиња. Има доказа, да је то племе било на крају 18. века најимућније. Сва је прилика, да се то племе истакло са својим имућством и упливом и сто година раније. Било је близу Цетиња и владике, те је уплив тог племена могао јаче да се истакне. Иначе се не може замислити да би то племе продрло на црногорском збору 1696. године са својим кандидатом за владику. И не би се могло замислити, да би то племе и у даљој будућности могло да очува својима владичанство. Племе Његошево завладало је својим упливом на крају 17. века у Црној Гори и оно брани свој племенски интерес, који интерес постојаше све опаснији по унутарњу слободу Црне Горе.

Кућа Петровића била је вероватно најугледнија у том племену. Из те куће опредељују владику. Данила су дали још од детинства у манастир да се постриже. И кад је умро владика Сава Калуђерчевић млади Данило, коме није било ни 20 година, био је на мети. Њега су Црногорци бирали за владику.

И Данило је далеко пре смрти своје дао синовца свога Саву у манастир, да се спреми за владику, и тако је то ишло редом. Што је збор црногорски изабрао после Данила и Саву, (дакле двојицу једно за друго из куће Петровића) то је знак, да је већ почело да малаксава у народу неповерење противу појединих кућа и племена да се не осиле. А у неповерењу је снага демократизма. Кад народ почне једном да се тешка: „Та ваљда неће“, онда је већ попустио Само дотле, док народ суревњиво и неповерљиво брани своју слободу од свакога, може и да је очува. Он често може и да погреши у томе, да буде неправедан према појединцу, али због великих интереса које том приликом чува, мора му се то и опростити.

Уосталом, Данило је јако утврдио углед куће Петровића. Он је владичио и био председник црногорског збора и црногорских главара 40 година. Он је у познатој бадњеданској ноћи поред свег свог духовништва пристао, да се истребе потурице у Црној Гори. За његово време је руски цар Петар Велики, послао изасланике у Црну Гору и послао Црногорцима писмо, у коме их зове у савез против Турака*).

За време владике Данила ратовали су Црногорци и са Млечићима против Турака, стварали су са Млетцима трговински уговор. А владика Данило био је први владика, који је ишао у Русију, донео 10 хиљада рубаља (голема свота за оно време) и обећао сталну руску помоћ. Све је ово олакшало, да Црногорци приме за владику Данилова синовца Саву, који је већ био калуђер, и препоручен у Русију, да одржава даље везе.

Тако је дошао владика Сава. Но Сава је био владика да чита службу, и био је сувише смирен, а да су га Црногорци хтели задржати да стоји на челу државних послова. Они га скинуше. Кућа Петровића и племе Његоша се томе не противи, али они имају у приправности другог братучеда Савиног, Василија, а Сава се повукао и бавио економијом.

Дакле, Петровићи иду један за другим. А сада да видимо, како су владике почеле полако да шире своју власт и крше народну слободу, па и републику.

Веза са Русијом иде преко владика. Кад из Русије не долази уредно припомоћ, или кад је та припомоћ мала, путују владике у Русију. Они доносе новаца. Они дају народном збору рачуна о том новцу. Али они бивају у Русији лично обдарени. И тамо им дају припомоћ искључиво на „цетињски манастир“, а то је на владичин двор. Владике црногорске не погледају више само на народ свој, него и на Русију. Њихов уплив расте, јер сред оне ужасне сиротиње имају и новаца. То им појачава снагу. И већ улази ђаво сујете у њих, који им шапуће, да се уздигну што јаче над народом, који је њих уздигао, и да прошире своју моћ . . .

Сваки ко седи на врху и хоће да шири своју власт, никада не признаје то отво-

*) Заиста класичан доказ, да Црна Гора није била зависна. Владику Данила домамили су Турци у Зету, да освети српску цркву у селу Српској Скадарски везир Демир паша дао је веру, да владици ништа бити неће. Ипак ухватише Турци владику и Црногорци су га морали искупљивати. За сваког ко уме да мисли то је други доказ, да турска сила у оно време није допирала до Црне Горе.

школи. Благо српској школи! Само јој је још то фалило, да јој Буде оспособљава учитеље. Један несвршени ђак хоће да оспособљава учитеље! Замислите само, како ће то дивно бити, кад Буде почне стављати питања из педагогије! Али Буде мисли: Кад може Милан Мандровић бити управитељ учитељске школе, иако није оспособљен за педагошку струку, зашто не би он могао бити председником испиту зрелости за учитеље! Какве се глупости још неће догађати за владе самосталско подрепашке!

Питање српске учитељске школе у Горњем Карловцу.

Познато је, како су се самосталци затрчали доношењем уредбе о затварању српске учитељске школе у Карловцу и стварањем ниже реалне гимназије у Кореници. Али своју одлуку нису смели извршити. Школски савет решио је, да се и ове године одржи први разред српске учитељске школе у Карловцу. Међутим је градско поглаварство у Карловцу тражило, да се српска учитељска школа остави у Карловцу и даље и понудило 3000 круна годишње субвенције, а српска црквена опћина у Карловцу обвезала се, да у року од пет година подигне зграду за учитељску школу и интернат. Школски савет је решио, да се о томе извести сабор, који ће зацело полизати своју глупаву одлуку, као што је полизао и друге.

Златни сватови.

Како са Цетиња јављају, у понедељак после подне прославио је краљ Никола са краљицом Миленом златне сватове. Присуствовали су у цркви благодарењу, а затим им је у двору честитала прво породица, за тим дипломатско тело, скупштина, влада, православно, католичко и мухамеданско свештенство. Пред двором су за тим дефилирала школска деца и изасланства свију племена (око 1000). Дефиловало је и једно одељење старих ратника, које је било наоружано оружјем из 1860 године. — Краљ Никола је ушао међу њих и загрлио се са сваким. На крају су дефиловале жене из свију крајева Црне Горе па и Албанаскиње! Оне су се све немо поклониле краљу и краљици. Силних новаца и муке је стало власт, да по земљи покупи ова изасланства, но хтела се што већа парада.

Крвав судар између Чеха и Немаца.

У чешкој вароши Лабошице приредили су чешки соколи слет. Немци су демонстрирали, и изазивали и напали Чехе да је дошло до крваве туче. Како је 50 жандара било мало да одржде ред, то је и војска доведена. Занимљиво је врло ово: Један сликарски шегрт Немац ударио је батином по глави једног чешког соколисту. Шегрт је затворен. Руља немачка отишла је тад пред полицију, демонстрирала и тражила да се тај шегрт пусти. Полиција га је пустила, а руља га је са бурним усклицима и победоносно носила по улицама на рукама. Такав поступак полиције, окуражио је Немце, да су још дрскије нападали Чехе. Један Чех је ножем ранио два Немца. Међу Чесима је врло велика узрујаност.

Трка око Томашића

Политичари у Загребу трче непрестано бану Томашићу, а у листовима сумњиче једно друго да су у Томашићевој служби. Тако „Покрет“ напада Супила, да га је један посланик нашао у Томашићевом предсобљу, па он пита: шта је тамо радио? На то одговара Супило у белешци „Ко лаже — „Покрет“ или бивши заступник?“ И вели: Па ништа није радио. Није био ни код бана, ни у банову предсобљу, нити је са баном говорио. Супило је био код Чаврака са једним својим одличним изборником из Чабарског среза, да по жељи својих изборника посредује ради некојих неправди, нанесених неким опћинама и занатлијама. Чаврак случајно није био у звању, он је чекао у предсобљу. Да је потребно било, ишао би и бану. О политици није прословио ни једну реч. А сада „Покрет“ и дотични његов бивши заступник, за кога и сам „Покрет“ признаје, да је ишао бану, нека међу собом рашчисте, ко од њих двојице лаже! Као што се види, напредњаци и самосталци би желели, да нико не иде бану и Чавраку, осим њих. Они имају права на све! А дрски су, да им равна нема.

Самосталска брука.

У своје смо време јавили, да је самосталски сабор донео много глупавих одлука, којима је оштетио народне фондове или, које се не могу извршити. Услед тога решио је самосталски саборски одбор сам да одустане од извршења глупавих одлука. Сад је опет школски савет решио известити сабор, да Аркадију Варађанину не припада мољена накнада 10-годишњих доплатака. Не знамо, шта је учињено с тим решењем сабора, којим је подељено А. Варађанину 3000 круна, М. Симићевој 2000 круна и повишена мировина на незаконит начин. Њима је урачунат станарински доплатак, који се не урачунава ни једном активном професору. Али знамо, да је незаконита одлука о Политовој мировини извршена президијалним путем, јер је Полит тражио, да му се одмах исплати преко 11.000 круна, а Лаза Секулић је морао и без седнице саборског одбора да изврши незаконито решење сабора. Та да, како би Полит могао ићи на Цетиње!

Један успех радикалне странке.

Државни школски надзорници били су уобичајили, да изненада упадну у српске школе и врше надзор, а да о томе ништа не знају наше автономне власти. Поводом једног таког случаја обратио се радикални школски савет министру просвете и тражио, да државни школски надзорници о својим посетама претходно известе месни школски одбор. Министар просвете уважио је ту представку и наредио државним школским надзорницима, да о својим посетама известе месне школске одборе.

Српска народна школа у Привиној Глави.

После дугог расправљања дозволила је хрватско славонска земаљска влада, да се у Привиној Глави отвори српска народна автономна школа. Познато је, колико је сметао отварању ове школе калуђер Брзаковић, док је био настојатељ у манастиру Привиној Глави. Сад је та ствар коначно свршена, чиме је остварена давнашња жеља Орба у Привиној Глави.

Светски раднички сабор

Прошле недеље је у Кодњу (Копенхаген), престоници данској отворен светски раднички сабор. На сабор је дошло девет стотина заступника из свију крајева света. Угарски радници заступљени су са 14 заступника. Сабор се држи у музичкој палати, а при отварању певало је кодањско радничко певачко друштво са 500 чланова. Сабор је отворио председник социјалистичке међународне канцеларије, Вандервелт. После подне је био у варошкој башти велики међународни збор, на коме је било 30 хиљада људи. Са четири узвишења говорили су заступници појединих народа. Сабору су претходиле међународне стручне скупштине, као превозника, обућара и зидарских радника. У понедељак је међународни раднички сабор држао своје прво заседање. Пре подне заступници појединих народа одржали су саветовање. После подне су разни одбори имали седницу. Први је одбор расправљао о скупним покретима, други о стручном питању, трећи о протувојности, четврти о друштвеном законодавству и пети о разним питањима, као и о финском питању.

Опасност колере код нас

Из Будимпеште јављају, да министарству унутрашњих послова није у току јучерашњег дана пријављен ни један случај колере. Исто тако јављају из Беча, да ни тамошњој влади није пријављен ни један нов случај колере. Према овом изгледа да је строгим мерама које су предузете, пошло за руком, да се спречи ширење ове ужасне боље и да се може рачунати да се нови случајеви колере неће ни у Угарској ни у Аустрији ни појављивати.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

рено, него нађе изговора. Увек је народ крив, а силници стешњавају народ бајаги у интересу државе.

Потоње црногорске владике изговарале су се на племеску заваду. И нашли су своје историчаре, који су испевали, (признајем неки и из необавештености) како је све оно било у најбољој намери. А у ствари нису се потоње црногорске владике борile против племенске заваде, него су се борile против племенске слободе.

Већ Петар I. (свети петар) доноси са главарима закон који потире племенску самоуправу и постављају судије, које ће да суде и хоће да заводе порезу на кућу од пола форинте, да се отуда плаћају те судије. Народ је одмах провидео како хоће да му руше самоуправу и није хтео да даје на то новаца. И све оста на папиру.

Владика Петар II. нашао је већ у Русији новаца, да плати не само судије него и своје перјанике.

Ружна је то историја. Нашао је неког Ивановића, који је живео у Русији, па му је обукао богато руско ђенералско одело, кривотворио је грамату као да је од руског цара, у којој бајаги цар тражи од црногораца да слушају генерала Ивановића.

Црногорци се збуните, већ су били почели попуштати и владика почне са Ивановићем заводити сенат, у ком је Ивановић председавао. Сенатори су имали плате, па онда именоваше перјанике, па неку „гвардију“. Пре тога именоваху поглаваре који ће да суде. Владика је продро с тим, јер се већ искупили око њега верни, који су хтели и плате и почасти.

После смрти владике Петра II. изабран је Данило (1852. год.) али тако, да оде у Русију и да тамо одлуче, да ли да буде владика, или да се назове кнез, а да владика буде друго лице. То је разуме се било удешено.

Цар Никола I. није марио републике. Он је утврђивао монархије у Француској, у Аустрији и свуда. Он је за сваку слободоумнију мисао и установу говорио: То је револуција. Он је тек недавно послао био онолику војску руску у Угарску да тамо угуши републику, па није желео да остану републиканске установе у Црној Гори. И Данило се врати у Црну Гору и донесе жељу руског цара, да он буде кнез, а да за владику бирају друго лице.

Кнез Данило поче поред титуле кнежевске да ствара кнежевину и да уводи у Црној Гори апсолутизам. Против тих захтева његових пониче народно незадовољсто, па чак и побуна. Али Црна Гора већ не беше више оно, што је пре. Турци из Скадра наравно симпатисали су са народним незадовољством, а без сумње су хтели да га и искористе. Тада бацише на тај природан покрет љагу, као да су црногорски покрет изазвали Турци.

Последњи народни покрет у корист његове слободе, у корист његове републике, осумњичише најгаднијим средствима и угушише га у крви. Кад је кнез Данило убијен у Котору 1860. године, ступи на престо црногорски Никола I. Петровић. Кнез Данило уредио је још раније: Ако умре без мушка наследника, наслеђује га његов синовац Никола.

За време к н е ж е в с т в а у Црној Гори дошао је дотле, да су господари продавали поједине делове државе, да подмире повећане трошкове. Додуше, продане су само неке стрмени и ливаде, али Цетиње и Ловћен није било ни могуће продати.

Кад је Црна Гора после најновијег рата проширена, добила је и неке врло плодне крајеве. Њене економске прилике су се тиме поправиле. Али су повећана издавања на стране новине, милијоне, на намештање великоиздајничких парница и на сувишан раскош. Црна Гора и данас не подмирује све своје потребе из своје снаге. А извори из којих се то попуњује врло су разноврсни. Помоћ туђа наплата је скупа! И у томе је највећа опасност по доцнији развитак Црне Горе. И сад је требало само још да дође краљевство и „учвршћивање краљевства“.

Владање кнеза Николе беше потпуно самовласно, и народ није имао ни најмањих слобода. Он је законом уредио ред наследства. А од кад је дао привидан устав, од тада је његова владавина крвава и обележена је измишљеним атентатима и препуним тамницама. И сред тога ужаса употребио је кнез Никола прилику, кад је славио своју 50-годишњу владавину, да прогласи Црну Гору за краљевину. Тим је хтео да утиша народно незадовољство и учврсти себе и своје. Ово је врхунац самовласне политике, и разуме се, да је ту већ и крај самовлашћу. Црна Гора ће се безусловно ускоро морати развијати у слободоумнијем правцу.*)

J. T.

*) Ово би био костур историје Црне Горе. Али је на тај костур врло лако набацати месо. И онда би све оно што је овде изнесено изгледало живље и природније. Ја сам намеравао само то, да приликом проглашења краљевства у Црној Гори изнесем најкраће: Како је дошло од републике до краљевства. А уједно да испуним већ сад један део онога, што сам обећао у критици на Станојевићеву историју српскога народа.

ПОМОЋНИКА

једног старијег гвожђарске струке и једног млађег шпецерајске струке

потребује

шпецерајско-гвожђарска и дрварска трговина

Љубомира Петрића

у Меленци.

Ступити могу одмах или најдуже за 14 дана. 1157 2—3

ТРАЖИМО ЗА НАШУ

МАНУФАКТУРНУ КРАТКЕ И ПЛЕТЕНЕ РОБЕ

трговину

3 добра помоћника

који 3 до 8 година сервирају а уз то су добри продавци. Првенство имају они, који говоре немачки и мађарски Ступање по могућству.

Јовановић и Петровић
1140 3—3 **Митровица (Срем.)**

Шпецерајско-деликатесна трговина

ЈОСИФА ЛУДВИГА

у Новом Саду

потребује једног ПОМОЋНИКА и једног ШЕГРТА. Који осим српског језика још мађарски и немачки говоре, имају првенство. 1134 4-5

УЗЕО БИХ 3-4 ЂАКА

У СТАН СА ХРАНОМ

где би могли учити свирати на виолини и гласовиру, даље вежбати се у мађарском и немачком језику. — Стан је у уставној улици бр. 29, близу свим школама.

Драгутин (Карољ) Молнар, учитељ.
1143 3-5

ПУТНИК ВИНАРСКО-РАКИЈСКЕ бранже

који је у стању доказати да је уведен као такав у Хрватској и Славонији као и у жупанијама Барањској и Бачкој може добити одмах место у једној првој у провинцији радњи од те врсте. Исти треба да је потпуно вичан српско-хрватском, као и немачком језику, а по могућству и мађарском.

Сведоџбе или прогисе од истих нека приложи уз оферат као и захтев плате и остала условија, нека управи на администрацију овога листа

Истој фирми потребан је и један **ПРАКТИКАНТ** који је у горе наведеним језицима слову и писму потпуно вешт 1156 2—3

ТРАЖИ СЕ

Србин Књиговођа,

за парну стругару, дрвару и паромлин, који потпуно говори и пише: српски, мађарски и немачки. Првенство имају, дрварској струци вични

Илија Војновић и другови,
1123 4—6 **Bácsföldvár.**

ПОВОЉНИМ СЛУЧАЈЕМ

стављен сам у пријатан положај

тако, да сам једно фабрично стоваришће од белих и у бојама мушких као и туристичких кошуља у најмодернијем и најелегантнијем дезен изведених, по врло сниженој цени добио с тога позивам цењену публику, да ову згодну прилику искористи. те своје потребе у том артиклу по сниженој цени од 30% снабде.

Такође и осталу робу мушке и женске моде продајем по знатно сниженој цени

С КОВАЧ,

трговина „код РОДЕ“,
1049 **у Новом Саду.** 80—100

Стечај.

Расписује се овим стечај за упражњено место БЛАГАЈНИКА српске православне темишварско-градске црквене општине.

Годишња плата благајникова износи 600 К. Изабрани благајник има положити кауцију од 2000 К.

Рок овом стечају је 13. (26) септембар 1910 год

Молбенице ваља слати српској правосл. црквеној општини у Темишвару, граду.

У Темишвару, 11 (24.) августа 1910.
1167 1 3

Ваљаног помоћника

који је окретан спремач, и уз то српском, мађарском и немачком језику вичан, може у нашој мануфактурној трговини добити место. Оферте на немачком језику нека управи на

Schossberger Lajos és Társa
1169 1—3 **Ujvidék.**

ТРГОВЦИМА

мануфактуристама на знање!

Који би хтели у једном већем српском месту у Бачкој отворити филијалу или пак робу у комисијоно стовариште уз добру кауцију дати. У истом месту се само једна радња те врсте налази, што значи да би просперитет сигуран био.

Ближа извешћа даје **администрација овога листа.** 1170 1—2

Један Србијанац

УЧИТЕЉ, удовац, тражи за себе супругу узориту Српкињу и домаћицу удовицу или девојку.

Кандидатке имају своје тачне адресе: име и презиме, место, улицу, број и задњу пошту, писмом доставити администрацији овога листа на адресу „УЧИТЕЉ“ ради даљег споразума. 1171 1—3

ПРОДАЈА ПОСЕДА.

Általános Forgalmi R. T. у **Будимпешти продаје један посед од 95 јутара у Србији**, округ врањски, близу жезезнице. На њему има кућа и потребне зграде, 12—15 јутара винограда домаће лозе јаче од трећине оранице а остало воћњаци, пашњаци и сенокоси. Имање košта 30 хиљада динара (мање од 30 хиљада круна).

Може се добити новац на амортизацију али на овдашњи посед. 1173 3-3

За моју шпецерајску трговину

потребујем

старијег помоћника

Првенство имају, који су у већим детаљним радњама сервирали и који осим српског и немачког потпуно мађарским језиком владају. Плата по заслузи 50 до 70 круна са обсрбом.

М Петковић
1132 3-4 **Индија.**

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Васе Јовановића

У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује два помоћника.

Који знају румунски говорити, имају првенство. 1172 1—3

ПОМОЋНИКА.

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА КАО ВЕЛЕПРОДАЈА ДУВАНА

Макса Швелбла у Руми

потребује једног ПОМОЋНИКА који је вичан перфектно немачком, српском и мађарском језику. Ступање до 15. септембра. 1163 1—3

Част ми је велештованој публици из места као и са стране најучтивије објавити, да сам овдашњи

РЕЧЕЈИЈЕВ „GRAND HOTEL“ наиме

ТРАПЕЗАРИЈУ, ПИВНИЦУ и ВЕЛИКУ ДВОРАНУ ЗА ЗАБАВЕ

од 1 ог септембра под закуп узео. Бавећи се у престоници као и иноземству по првим радњама те врсте, као **шеф кујне**, ставља ме у пријатан положај тако, да ћу бити у стању најразноврснијим укусима у сваком погледу по данашњим модерним захтевима удовољити. У локалу примам веће и мање пријатељске и друштвене вечере, свадбе, забаве, банкете и балове. Препоручујући се штованом грађанству молим да ме у мом новом полузећу што обилније својом посетом удостоји, а ја ћу све и сва од своје стране чинити да се тога достојан покажем.

С особитим штовањем

ЛАНГ ЈАНОШ, ресторатер.

Укусна јела. Одлична сремска вина и прве врсте пива Абонеите у кући као и из куће примам. 1158 2—5

КОМИСИОНЕР

школски књига, тисканица писанака издања СРПСКЕ МАНАСТ. ШТАМПАРИЈЕ у Сремским Карловцима

за целу Угарску, Хрватску и Славонију.

НАЈВЕЋА

издавачка књижарница школских књига

Милана Ивковића

Нови Сад, (Ujvidék).

На школским књигама даје

највећи рабат

Препоручује своје велико стовариште на мало и велико (en gros).

Канцеларијског и концепт-папира, оловака, пера, радир гуме, мастила најбоље каквоће, сунђера, писаљака, таблица и све остале приборе за школе и канцеларије.

Све по јефтиној цени него игде.

Послуга брза и тачна.

Списак школских књига и канцеларијског прибора шаљем бадава. 1173 1—22

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.